

СОЦИОЛОГИЈА

ГЛОБАЛНА ПРОМЕНА И ЕКОЛОШКА КРИЗА

ДРУШТВО И ПРОМЕНЕ

- Људско друштво пролази кроз непрестане промене
- Темпо промена је нарочито убрзан у модерним друштвима у свим сферама човекове делатности (посебно је уочљив кроз технолошки развој и разноврсност проналазака и производа)
- Начин уређења и институције индустријског друштва су измениле човеков живот данас у односу на живот у ранијим типовима друштвеног поретка али су, истовремено, довеле до неизвесне будућности

ДЕФИНИСАЊЕ ПРОМЕНЕ

- Ако је промена присутна свуда да ли, ипак, остаје и нешто што се не мења?
- Човек не може закорачити у исту реку два пута (Хераклит)
- Може ли, међутим, да се каже и да су река и човек који више пута у њу закорачи остали “исти”?
- Значајна промена = степен измена у основној структури неког објекта или неке ситуације у одређеном временском периоду
- Промене у људским друштвима – степен модификације основних институција у одређеном временском периоду
- Важно је и утврдити шта је остало стабилно – као основна линија у односу на коју се измене процењују
- Глобалне промене – промене које се дешавају истовремено у многим деловима света и промене које утичу на будућност планете као целине

ЧИНИОЦИ ДРУШТВЕНЕ ПРОМЕНЕ

- Природу друштвених промена објашњавају три главна чиниоца: физичко окружење, политичка организација, елементи културе
- Физичко окружење утиче на развој друштвене организације: у климатски екстремним срединама људи су принуђени да свој начин живота организују у складу са временским условима (Ескимима, Абориџини)
- Утицај средине на друштвену промену, ипак, није пресудан: људи се не прилагођавају тек тако околностима свог окружења - теже да овладају светом око себе пре него да га прихвате онаквим какав јесте
- Типови производње снажно утичу на ниво и врсту друштвене промене

ПОЛИТИЧКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ КУЛТУРНИ ЧИНИОЦИ

- Тип политичке организације снажно утиче на друштвене промене
- Политичка власт (поглавице, феудални господари, племићи, краљеви, владе) која може да мобилише заједницу утиче на ток развоја друштва
- Политички системи нису директан израз економске основе друштва – постоје различити типови политичког поретка у друштвима са сличним системима производње
- Војска, као сила у друштву, имала је важну улогу у успостављању већине традиционалних држава
- Културни чиниоци (религије, системи комуникације, владајуће структуре личности) могу да буду конзервативна или иновативна снага у друштвеном животу
- Природа система комуникације утиче на карактер и брзину промене (проналазак писма, архиве, свест о сопственој историји – мењају схватање односа између прошлости, садашњости и будућности)
- Утицај владајућих гарнитура и вођа у светској историји је велики (Цезар, Хитлер, Ганди)

ПРОМЕНА У МОДЕРНОМ ПЕРИОДУ

- На убрзане промене у периоду модерне историје (или у последњих 200 година) пресудан утицај су остварили економски, политички и културни чиниоци
- Економски утицај – за разлику од претходних система производње који су били стабилни и усклађени са реалним потребама, најзначајније је дејство индустријског капитализма јер подразумева стално ширење производње и увећавање богатства
- Капитализам стално подстиче на промену технологије производње и “употребу” науке
- Политички утицај – борбе између нација ради проширења њихове моћи, увећање богатства и војничког тријумфа над конкурентима
- У савременим друштвеним системима активност лидера и државних функционера утичу на живот већине становништва
- Војна моћ и ратови западних нација од 17 века до данас омогућили су њихов утицај у свим крајевима света и ширење западњачких стилова живота
- Културни чиниоци – развој науке и секуларизација мисли (слабљење црквеног утицаја) доринели су стварању критичког и иновативног карактера модерног погледа на свет
- Одбацавање традиције, опредељење за рационалне критеријуме, стварање идеала самоизграђивања личности, једнакости, учешћа у демократским процесима

АКТУЕЛНЕ ПРОМЕНЕ И ИЗГЛЕДИ ЗА БУДУЋНОСТ

- Схватање по коме ми данас живимо у пост-индустријском друштву – крећемо се ка друштву које се **не** заснива на индустријализму и описује се као *информационо друштво, друштво услуга и друштво знања* или постиндустријско друштво
- Данијел Бел (1973) – постиндустријски поредак разликује се по новим занимањима у сектору услуга, која се развијају на штету радних места и послова у домену производње материјалних добара (“плави оковратници” и “бели оковратници”)
- Главни стратегијски ресурс друштва – креирање и овладавање кодификованим знањем под којим се подразумевају систематизоване и усклађене информације
- Отворене су бројне дилеме: нико не може са сигурношћу тврдити какво ће бити дугорочно дејство све шире употребе микропроцесора и система електронских комуникација; исувише се наглашава значај економских чинилаца у изазивању друштвене промене
- Схватање по коме ми данас живимо у пост-модерности (или пост.модерној ери) – сматрају да историја нема свој облик, нити се креће у неком правцу, нити води ка прогресу. И не само што нема веродостојног општег појма прогреса, него нема ни онога што се назива “историја”: постмодерни свет је крајње плуралистички и крајње разноврстан
- Схватање по коме смо стигли до краја историје - Френсис Фукујама (1989) сматра да живимо у светском тријумфу модерности означеном као крај историје. Крај историје значи крај алтернатива – капитализам и демократија су “победили”.
- *Критика: треба да се буде резервисан према идеји о крају историје и о постмодерности. Протагонисти прве одбацују могућност постојања алтернатива – ко је у стању да то тврди? Протагонисти друге идеје претерано наглашавају значај разноврсности и фрагментизације на штету процеса интеграција.*
-

ПРЕТЊЕ ГЛОБАЛНОМ ОКРУЖЕЊУ

- Ширење индустријске производње довело је до еколошких проблема, проблема очувања животне средине
- Еколошка питања: како се на најбољи начин суочити са последицама штета по животну средину и како организовати начине живљења унутар индустријализованих друштава?
- Економски јаз између богатих и сиромашних земаља и питање економског раста
- Глобалне претње животној средини: 1) загаживање или стварање отпада који се не може у кратком року одложити или поново употребити (рециклирати) 2) исцрпљивање природних ресурса које је немогуће надокнадити
- Свет који познајемо се налази на ивици економске и еколошке катастрофе – неопходне су друштвене и економске промене и развијање свести о одговорности човека за институције које сам ствара

Литература

Питања

- Гиденс.Ентони. (2001). *Социологија*. Подгорица:ЦИД, стр. 316-327.
- Питања
- Дефинишите значајну промену
- Дефинишите друштвену промену
- Наведите и укратко опишите начин деловања главних чинилаца друштвене промене
- Наведите и укратко опишите типове утицаја на промене у модерном друштву
- Пост-индустријско друштво
- Пост-модерност и крај историје
- Глобалне претње животној средини

Задатак

Прочитајте писмо индијанског поглавице Сеаттле председнику САД из 1854. године, као одговор на понуду да држава од Индијанаца купи њихову земљу - у замену за резерват.

Напишите есеј о односу западних друштава према природи и припадницима незападних друштава:

- истакните разлику између приступа «белог човека» и Индијанаца према животној средини,
- уочите глобалне проблеме до којих је такав приступ довео.

Задатак радите у групама до 10 студената. Рок за слање радова је 23. мај, 2020.